

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความต้องการบริการห้องสมุดของประชาชนในชุมชนแออัดในด้านประเภทของบริการและการจัดดำเนินงานโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนในชุมชนแออัดจำนวน 3 ชุมชนจาก 3 เขต คือ ชุมชนวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี ชุมชนวัดพระยาไกรระยะ 3 เขตบางคอแหลม และชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่เขตคลองเตย โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลของสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานครที่สำรวจชุมชนแออัดในปี 2533 จากหนังสือชื่อ สรุปการสำรวจชุมชนแออัดในเขต กทม. และใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi - stage sampling) ดังนี้

1. คัดเลือกเขตที่มีชุมชนแออัดตั้งแต่ 30 ชุมชนขึ้นไปและมีประชากรรวมในเขตนั้น 50,000 คนขึ้นไปเป็นพื้นที่สำหรับคัดเลือกชุมชนแออัด เขตที่มีชุมชนแออัดตั้งแต่ 30 ชุมชนขึ้นไปมี 14 เขต ดังนี้

<u>เขต</u>	<u>จำนวนชุมชนแออัด</u>	<u>ประชากร</u>
คลองเตย	59	105,835
ประเวศ	52	28,703
ธนบุรี	52	53,061
พระโขนง	51	41,690

<u>เขต</u>	<u>จำนวนชุมชนแออัด</u>	<u>ประชากร</u>
ภาษีเจริญ	50	32,167
บางซื่อ	46	44,452
จอมทอง	40	37,850
คูสิต	38	25,779
คลองสาน	36	31,580
ราชบุรีบูรณะ	36	22,168
หนองแขม	35	14,743
จตุจักร	32	38,819
บางคอแหลม	31	54,126
บึงกุ่ม	30	21,035

เขตที่มีประชากรรวม 50,000 คนขึ้นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มี 3 เขต ดังนี้

<u>เขต</u>	<u>จำนวนชุมชนแออัด</u>	<u>ประชากร</u>
คลองเตย	59	105,835
บางคอแหลม	31	54,126
ธนบุรี	52	53,061

2. คัดเลือกชุมชนแออัดซึ่งการเคหะแห่งชาติได้เข้าพัฒนาทางกายภาพแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2521- 2534 จากข้อ 1 เขตละ 1 ชุมชน ได้ทั้งสิ้น 3 ชุมชน คือ ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ เขตคลองเตย ชุมชนวัดพระยาไกรระยะ 3 เขตบางคอแหลม และชุมชนวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี

<u>เขต</u>	<u>ชื่อชุมชน</u>	<u>จำนวนประชากรของชุมชน</u>
คลองเตย	หมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่	7,000
บางคอแหลม	วัดพระยาไกรระยะ 3	6,917
ธนบุรี	วัดกัลยาณ์	2,970

ชุมชนที่คัดเลือกนี้เป็นชุมชนที่พัฒนาแล้ว คือการเคหะพัฒนาทางด้านกายภาพ และกรุงเทพมหานครดำเนินการปรับปรุงด้านเศรษฐกิจ สังคม อนามัย และเสริมในส่วนต่างๆ โดยในระยะแรก การเคหะฯ จะร่วมกับกรุงเทพมหานครในการปรับปรุงด้านเศรษฐกิจและสังคมด้วย เมื่อพัฒนาถึงขั้นที่เหมาะสมแล้ว กรุงเทพมหานครจะรับดำเนินการบำรุงรักษาต่อไป(การเคหะแห่งชาติ, 2534 : 11)

ชุมชนที่พัฒนาแล้วมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. มีโครงการจัดระเบียบชุมชน เช่นมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือหัวหน้าชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชน
2. มีโครงการสำรวจทะเบียนราษฎร์เพื่อทำหมายเลขบ้าน
3. มีโครงการสาธารณสุขโรค และ โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
4. มีโครงการฝึกอาชีพ
5. มีโครงการส่งเสริมอนามัย

3. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการคำนวณรวมประชากรทั้ง 3 ชุมชนที่คัดเลือก มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16,887 คน แล้วจึงใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย โดยจำนวนตัวอย่างประชากรคิดเป็นร้อยละ 1 ของจำนวนประชากร ดังนี้

ชุมชน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่	7,000	70
วัดพระยาไกรระยะ 3	6,917	69.17 (70)
วัดกัลยาณ์	2,970	29.7 (30)
รวม	16,887	170

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมี 3 ตอนดังนี้
  - ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งได้แก่ เพศ และอายุ มีคำถามรวม 2 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านประเภทของบริการห้องสมุดประกอบด้วย บริการการอ่านและสื่อการอ่าน บริการส่งเสริมการอ่าน บริการยืม บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการเผยแพร่ความรู้ เป็นคำถามชนิดมาตราส่วนให้ผู้ตอบประมาณค่าระดับความต้องการของตนซึ่งมี 4 ระดับคือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่ต้องการ รวมคำถามชนิดปลายเปิดให้เลือกตอบจำนวน 76 ข้อ และคำถามชนิดปลายเปิด ให้แสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรีรวม 11 ข้อ คิดเป็นจำนวนคำถามรวมทั้งสิ้น 87 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านการจัดดำเนินงานบริการห้องสมุดในส่วนที่เกี่ยวกับรูปแบบงานบริการห้องสมุด บริการการอ่านและสื่อการอ่าน บริการยืม บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการเผยแพร่ความรู้ทั่วไปและด้านอาชีพ เป็นคำถามชนิดปลายเปิดให้เลือกตอบและคำถามชนิดปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรีรวมทั้งสิ้น 19 ข้อ

2. การทดสอบแบบสัมภาษณ์ ได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชาชนในชุมชนศรีภูมิ เขตธนบุรี ซึ่งมีใช้ชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณสมบัติเหมือนกับทั้ง 3 ชุมชนที่คัดเลือกข้างต้น จำนวนร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 17 คน ในวันที่ 10 ตุลาคม 2536 และเสร็จสิ้นภายในวันเดียวกันนั้น ผลที่ได้จากทดสอบแบบสัมภาษณ์เป็นแนวในการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมชัดเจนขึ้น โดยตัดคำถามในตอนที่ 2 ซึ่งเป็นภาพรวมของบริการห้องสมุดทั้ง 5 ประเภทออกแล้วนำคำถามเหล่านั้นไปแทรกไว้ในบริการห้องสมุดแต่ละประเภทเพื่อจัดความซ้ำซ้อนและประหยัดเวลาในการอธิบายขณะสัมภาษณ์และส่วนที่เกี่ยวกับบริการเผยแพร่ความรู้ ในคำถามที่เกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการได้เพิ่มงานค้าขายเข้าไปด้วย และในตอนที่ 3 ส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานบริการการอ่านและสื่อการอ่าน คำถามเรื่องเวลาทำการของห้องสมุดได้เพิ่มคำตอบช่วงเวลาบ่ายอีก 1 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอให้บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยออกจดหมายถึงหัวหน้างานส่งเสริมและพัฒนาชุมชนของทั้ง 3 เขต เพื่อขอความร่วมมือจากเขตในการเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่และขอให้ทางเขตหาเข้าพบประธานหรือกรรมการชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนทราบและช่วยนำทางให้ ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างมากจากประธานและกรรมการชุมชน

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลระหว่าง วันที่ 23 - 31 ตุลาคม 2536 โดยสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจำนวน 170 ชุด โดยมีผู้ช่วยในการสัมภาษณ์ 8 คน สำหรับชุมชนใหญ่

เช่น ชุมชนวัดพระยาไกรระยะ 3 และชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่

ผู้ช่วยในการสัมภาษณ์ 6 คน ใน 8 คนที่ปฏิบัติงานห้องสมุด อีก 2 คนไม่ได้ปฏิบัติงานห้องสมุดโดยตรงแต่มีความรู้เรื่องบริการห้องสมุด และทั้ง 8 คนนี้ได้รับการชี้แจงและแนะนำจากผู้วิจัยก่อนทำการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากผู้ช่วยสัมภาษณ์ในระหว่างที่ดำเนินการสัมภาษณ์อยู่เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้ครบถ้วนตามแบบสัมภาษณ์หรือไม่ เมื่อมีข้อผิดพลาดก็ให้ผู้ช่วยสัมภาษณ์กลับไปสอบถามให้ครบ

การสัมภาษณ์ประชาชนในแต่ละชุมชนเสร็จสิ้นภายในวันเดียวกันเพื่อป้องกันการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซ้ำ และป้องกันมิให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทราบคำถามและคิดคำตอบล่วงหน้าก่อนซึ่งจะทำให้คำตอบผิดไปจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ครบ 170 คน การสัมภาษณ์ใช้วิธีสุ่มสัมภาษณ์ทุกๆบ้านที่ 3 เส้นทางในชุมชนที่ผู้วิจัยเดินในขณะดำเนินการสัมภาษณ์เป็นดังนี้

ชุมชนวัดกัลยาณ์ ซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ผู้วิจัยสามารถเดินรอบชุมชนโดยเดินไปตามบ้านที่อยู่รอบวัด โดยใช้ถนนสายหลักของชุมชน

ชุมชนวัดพระยาไกรระยะ 3 เป็นชุมชนใหญ่ ผู้วิจัยต้องการให้ข้อมูลครอบคลุมทุกจุด จึงได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ตามถนนสายหลักของชุมชนทั้ง 3 สาย

ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ ซึ่งก็เป็นชุมชนใหญ่เช่นกัน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ที่บริเวณใกล้บ้านประธานชุมชนโดยเดินไปตามบ้านที่อยู่ 2 ข้างของถนนสายหลักในชุมชน

วันที่ทำการสัมภาษณ์ชุมชนเป็นดังนี้

วันที่ทำการสัมภาษณ์และรวบรวมแบบสัมภาษณ์

ชื่อชุมชน

23 ตุลาคม 2536

ชุมชนวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี

24 ตุลาคม 2536

ชุมชนวัดพระยาไกรระยะ3 เขตบางคอแหลม

31 ตุลาคม 2536

ชุมชนหมู่บ้านพัฒนา 70 ไร่ เขตคลองเตย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสัมภาษณ์ซึ่งได้คืนกลับมา 170 ชุด ผู้วิจัยได้แปลงคำตอบเป็นตัวเลข และนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยเครื่อง ไมโครคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้านสังคมศาสตร์ (SPSS/PC*) สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ใช้ F-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย มากกว่า 2 กลุ่มเพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1

การกำหนดค่าคะแนนระดับความต้องการ

ต้องการ มาก	ให้	3 คะแนน
ต้องการ ปานกลาง	ให้	2 คะแนน
ต้องการ น้อย	ให้	1 คะแนน
ไม่ต้องการ	ให้	0 คะแนน

สำหรับระดับไม่ต้องการจะประเมินค่า = 0 และไม่นำมาคิดในการหาค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การจัดระดับค่าเฉลี่ย

ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.00	แปลความว่า	ต้องการมาก
	1.50 - 2.49	แปลความว่า	ต้องการปานกลาง
	1.00 - 1.49	แปลความว่า	ต้องการน้อย
	0	แปลความว่า	ไม่ต้องการ

ข้อจำกัดในการวิจัย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่เต็มใจให้คำตอบและสมัครใจเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่อาจควบคุมกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนเท่ากันทั้งในเรื่องเพศและอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ได้

นำเสนอผลการวิจัย ในรูปการพรรณนาประกอบตารางในบทที่ 4

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเสนอแนะ ในบทที่ 5